

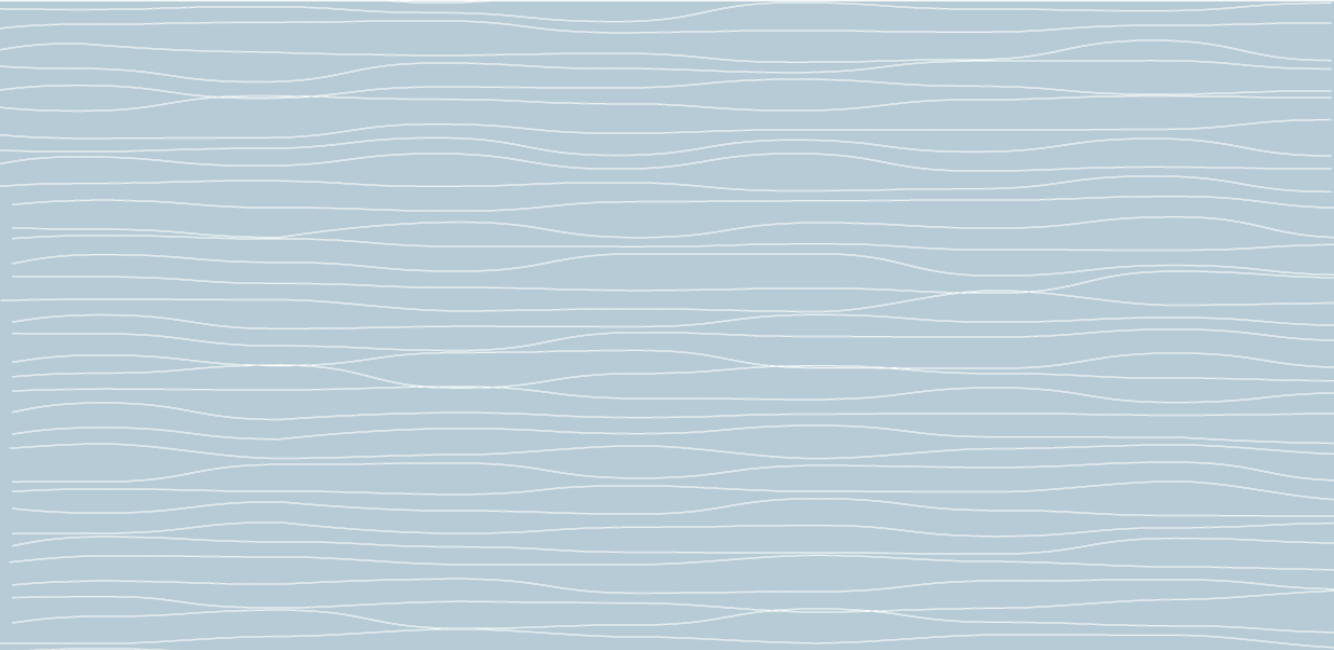
AXEL IVEROTH: IUI:S FÖRSTE SEKTRETERARE

MAGNUS HENREKSON

SÄRTRYCK ur Magnus Henrekson, red. (2009), *IFN/IUI 1939–2009*.

Sju decennier av forskning om ett näringsliv i utveckling.

Stockholm: Ekerlids.

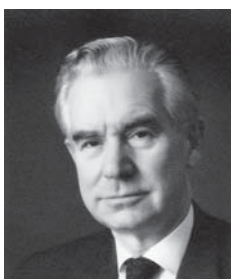

KAPITEL 12

AXEL IVEROTH: IUI:S FÖRSTE SEKRETERARE

MAGNUS HENREKSON

FOTO: KAJA STUDIO/SAE FOTOKRIV

Axel Iveroth anställdes vid IUI redan från starten och blev omgående en helt central medarbetare. Hur det gick till när han anställdes har han själv skildrat i sina postumt publicerade minnen på följande sätt:¹

En gång på vintern 1938 före världskrigets utbrott befann jag mig på ett slädparti på en gård i närheten av mitt hem på Ekerö. Festen gick av stapeln under stort jubel efter en lyckad gammaldags slädfärd med facklor under snötyngda granar. När vi kom hem vidtog måltid och kaffe m.m. och dans. Då kom ett telefonsamtal som uppgavs vara till mig. Telefonen stod i dansrummet och det tog någon tid att hitta mig men då strömmade in i hörluren det livliga flödet av svenska folkdanser. Det var Ivar Anderson, förstakammarhögerns ordförande, som ringde och han ville få ett sammanträffande med mig. Jag var inte riktigt på det klara med vad det gällde. Han hade letat efter mig länge och bad om ursäkt för att han ringde vid den tiden på dygnet. Eftersom han ringde en lördagskväll, trodde jag det var viktigt och accepterade genast den tid han föreslog till sammanträffande. Detta ägde rum i Stockholm efter några dagar. Jag träffade då också dåvarande statssekreteraren i Ecklesiastikdepartementet, Ragnar Sundén. Det visade sig att man ville sätta upp Industriens Utredningsinstitut (IUI). Institutets ledning skulle bestå av Ivar Anderson, chef, Sundén, generalsekreterare och mig själv, amanuens, enligt ordningsregler. Vi kom snabbt överens därvidlag, allrahelst som min lön på 500 kr på Anagra [en skjortfabrik] höjdes till 1 000 kronor.

Jag hade tidigare själv planerat att resa till USA, för att jag ville fullfölja mina

¹ Iveroth skrev inte några memoarer utan talade in sina minnen på band veckorna innan sin död 1993, vilka sedan redigerades till en bok av Harriet Sohlman med förord av Tore Browaldh. Trots att han var anställd vid IUI i över fem år i ett tidigt skede av sin karriär är avsnittet om detta formativa skede i hans karriär endast rapodiskt skildrat.

studier från Handels där. Rektor, professor Ivar Högbom, tog ett särskilt intresse i mina förehavanden. Han hade fått sin uppmärksamhet fäst på mig sedan jag hållit ett föredrag i samband med en studieresa som Handelshögskolan företog till Norrland. Jag hade redan vid den tiden börjat samla på historier. Föredraget blev nog därför ganska roligt och han gladde sig tydligen mycket åt det. Han låg bakom att jag över huvud taget kom till IUI, sedan han rekommenderat mig till Ivar Anderson. Jag hade beställt biljett till USA, i god tid till den tredje september 1939, men fick avbeställa den eftersom kriget bröt ut.

Vilken nyckelroll Iveroth spelade för institutets tidiga utveckling och inte minst i samband med dess omdaning från utrednings- till forskningsinstitut framgår inte minst av Rolf Henrikssons framställning i boken *Som Edström ville* (s. 99):

Valet av Iveroth visade sig bli särskilt betydelsefullt med tanke på institutets långsiktiga utveckling. Denne kom att förbli i institutets tjänst ända fram till 1944 och blev därmed den viktigaste kontinuitetsfaktorn i den transformation som ägde rum under den period som behandlas i denna studie. Trots sin ungdom – han var född 1914 och således 25 år när han anställdes – nådde Iveroth efter att ha börjat som amanuens snabbt den även formellt framskjutna positionen som institutets sekreterare. En sådan post var givetvis betydelsefull vid ett litet institut, där överordnade chefer ofta särskilt märktes genom sin frånvaro. Iveroth blev dock även genom sin blotta personlighet redan från början mycket av institutets dynamo.

Parallellt med sina administrativa uppgifter bedrev Iveroth under IUI-tiden egen forskning kring småindustrins problem, vilket 1943 slutredovisades under titeln *Småindustri och hantverk i Sverige*. Under denna period hade Iveroth också hunnit med att vara sekreterare i den statliga hantverks- och småindustriutredningen, vilken avlämnade sitt betänkande våren 1941 (SOU 1941:14).

Under arbetet med småindustrins problem kom Iveroth att utveckla ett mycket omfattande kontaktnät och en djup kännedom om det svenska näringslivet. Han var sannolikt också den förste i institutets historia som i praktiken tillämpade idén om att forsknings- och utredningsverksamheten skulle genomföras i samverkan och dialog med studieobjektet, dvs. näringslivet.

Iveroth var innan han kom till IUI programledare vid Radiotjänst och hade redan då lärt sig värdet av kommunikation även utanför en snävare krets av specialister. Efter IUI-tiden spelade han en framträdande roll som idégivare åt näringslivet, bl.a. som redaktör för tidskriften *Industria* 1946–47 och tillsammans med Tore Browaldh och Lars-Erik Thunholm som initiativtagare till Studieförbundet Näringsliv och Samhälle (ordförande 1948–60). Han var under 20 år (1957–77) vd för Industriförbundet, vilket under hans ledarskap genomgick en omfattande modernisering och utbyggnad.

REFERENSER

- Henriksson, Rolf G. H. (1990), *Som Edström ville – Hur IUI blev till*. Stockholm: IUI.
- Iveroth, Axel (1943), *Småindustri och hantverk i Sverige*. Stockholm: IUI och Almqvist & Wiksell.
- Iveroth, Axel (1994), *Det härliga livet. Minnen, skrönor och debattinlägg*. Stockholm: Industrilitteratur.
- SOU 1941:14, *Betänkande med utredning och förslag till åtgärder för främjande av hantverk och småindustri*. Betänkande av 1940 års hantverks- och småindustriutredning. Stockholm: Handelsdepartementet.

FÖRFATTARPresentation

Magnus Henrekson är professor och vd för IFN. För en fylligare presentation hänvisas till kapitel 1 i denna volym.